

Österbottniska sägner om tomten

Förr i världen trodde man allmänt på att olika rådare, med övernaturliga krafter, levde jämsides (eller ofta hinsides) med människorna. Rådarna ansågs ha makt över en avgränsad domän av världen – näcken hörde till de rinnande vattendragen, havsfrun till sjön, skogsrådet till skogen och så vidare. Inom folktron försågs även den egna gården med rådare – nämligen tomten och ibland också vättar (eller underbyggare, som de ofta kallades i Österbotten).

Här har vi samlat sägner och trosuppfattningar om tomten, det vill säga sånt som österbottningar har berättat. Eftersom detta handlar om ett övernaturligt väsen skiljer sig uppgifterna en hel del. Det betyder inte att något är mera rätt eller fel, utan helt enkelt att man trodde olika. Sägner är insamlade i slutet av 1800-talet eller i början av 1900-talet av Svenska litteratursällskapets stipendiater, och de har publicerats i bokserien *Finlands svenska folkdiktning*.

Om sägnerna

En sägen är en historia som berättas som om den vore sann. För lyssnaren (eller här läsaren) är det ofta omöjligt att avgöra om berättaren tror på innehållandet eller inte. Men till skillnad från sagor är utgångspunkten i berättandet att detta kan ha hänt. Inom muntlig tradition är sägner en av de största berättargenrerna. En underkategori är vandringssägner (eng. urban legends), som ofta är förlagda till nutid och som återfinns på många olika orter.

Vi har citerat sägnerna om tomten, men omtolkat allmänna trosutsagor till modernare svenska. Vi har grupperat om sägnerna efter vissa teman, eftersom vi tror att de blir mera användbara på det sättet. Några texter har förkortats. Det är fritt fram att använda sägnerna, t.ex. inom berättarkonst, för program i jultid, för temakvällar inom föreningar och så vidare.

Detta är ett urval av sägner ur *Finlands svenska folkdiktning*, band II Sägner 3. Mytiska sägner 2. Sägner till typförteckningen, samt band VII Folktro och trolldom 1. Övernaturliga väsen, och det är dem som referenserna efter sägnerna hänvisar till. De flesta originaluppteckningarna finns i Svenska litteratursällskapets arkiv. Bokbandet, som är utgivet av Svenska litteratursällskapet, brukar finnas på biblioteken, och via den bokserien hittar du många fler uppgifter om sägner, sagor, folktro, visor och musik från hela Svenskfinland!



Namn och ursprung

1. I mellersta Österbotten kallades tomtegubbar vanligtvis gårdsråd ("gåls-rådarin"), någon gång tomt ("tont" eller "tunt"), i motsats till andra övernaturliga väsen ansågs dessa vara människovänliga. (Mellersta Österbotten) VII s. 285.
2. I norra Österbotten kallades tomten "gålsrådan", "gåssgubbin" eller "tuntn". (Kronoby) VII s. 285.
3. Tomten ansågs vanligtvis hålla till inomhus, till skillnad från andra rådare. Tomtegubbar trivs företrädesvis under golv eller på vindar. (Sideby) VII s. 285.
4. Skogsrån, sjörån och tomtegubbar äro Lucifers änglar, som i tre dagar sägas ha regnat från himmelen. Vid nedregnandet föll endel av dem i sjön och blev sjörån, en annan del i skogen och blev skogsrån, andra igen på berg och blevo bergatroll och på hus och tak och blevo tomtegubbar. (Vörå) II s. 208: 260, 1.
5. Gårdstomtar finnas i alla hus. Den husbonde, som är den första på en gård, blir dess tomte. Har han varit god, blir tomten god. I motsatt fall blir tomten elak. I mitt hem finnes en god tomte. Den vårdar sig om kreaturen och bland dessa speciellt hästarna. (Kronoby) II s. 222: 282, 12.

6. "Äldsta husbond" visar sig ej mera i gården, som tre gånger blivit ombyggd. Då taket sista gången revs, såg tjänsteflickan tomten springa från stugan till stallet. Detta var sista gången han uppenbarade sig. (Närpes, Bäckby) II s. 216: 276, 4.

Utseende

7. Ännu i våra dagar får man från mången gammal fars och mors läppar höra talas om tomtar. De uppträdde mest nattetid i en vanlig människas gestalt, men de hade blott ett öga mitt i pannan samt en röd toppformig mössa på huvudet. Tomtarnas vistelseort var vinden i gårdarna. (Närpes) II s. 212: 266, 3.

8. I Korsnäs kyrkoby på Hovmans kom tomtegubben en natt in och satte sig på spisen. Det var en liten gubbe med ett öga. Så bäddade gumman med sin kjol på ugnen och sade: "Där ska du ligga och inte komma ner och skrämma folk". Och tomten vågade verkligen inte komma ner mera utan låg på ugnen. (Korsnäs, Taklax) II s. 212: 266, 4.

9. Rådaren matade hästen i stallet; han var lång och mörklett och hade stora tallriksögon. (Korsholm, Hesingby) II s. 222: 282, 11.

10. Det hände hos en skomakare i Sundby. En karl gick till stallet för att se efter märren. Så såg han en vit gubbe med bart huvud, som sade: "Inte ids jag stilla dina hästar nu mera". Det var rådaren, och han vart vred, för det de hade sett honom. (Pedersöre) II s. 222: 282, 13

11. Då de skulle bråta i Tjärpas en gång, så gick husbonden först i bastun. Då han öppnade dörren, såg han en gubbe, som satt på bastulaven. Huvudet räckte upp i taket och fötterna till ugnen. Då pigan gick in, så svimmade hon, och karlen måste bära ut henne. (Vörå) II s. 212: 264, 2.

12. På en gård i Övermark vistades en tomte. Flere gånger hade han blivit sedd av gårdsfolket, alla betraktade honom som en gammal vän, Och icke ens barnen voro rädda för honom. En afton företog sig dock tomten att skrämma barnen. De större av dessa sovo i en kammare på vinden. En stund efter det de gått upp att lägga sig hörde husbonden, som befann sig i stugan, häftiga skrik från vindskammaren. Han skyndade genast till barnen, som berättat, att tomten kommit fram till sängen, där de bullrat och lekt i stället för att sova. Han hade ställt sig framför dem och häftigt slagit ut med båda armarna. Den lilla mannen hade varit iklädd blå blus; mitt i hans panna satt ett stort öga. Efter den betan voro barnen så uppskrämda, att de ej längre vågade sova på vinden. (Närpes, Övermark) II s. 211: 263, 20.

13. Gårdskäringen plögade ofta höras stöka på skullen, där hon sitter och väver nätterna igenom, då alla andra sova. Hon har en liten mössa på huvudet och är annars utstyrd som bättre bondkvinnor. Vad hon sedan väver, så blir ingenting i vävstolen. Somliga ställen plögade lägga brännvin på spisen åt henne, och nog vräker hon det i sig. (Pedersöre) II s. 219: 279, 7.

14. En gång, då jag var liten, sprang jag från ria till ria och söndrade svalbon. Då kommo vi till en ria, där vi visste, att många svalor hade sitt bo. Vi skyndade oss, så fort vi kunde, och försökte, vem som skulle hinna först in, men när vi kommo in, så stod en liten man på golvet och hade en grå klädning med stora vita knappar i och en röd toppmössa på huvudet. Han hade ett öga och händerna voro så stora, som om jag skulle lägga ihop mina två. Men snart voro vi ur rian, och sedan fingo svalbona åtminstone vara i fred för mig. (Kristinestad, Lappfjärd) II s. 247: 317, 19.

Kläder

15. På Nissus i Korsholm Tölby fanns en rådärking. Hon var stygg mot dem, som voro i fyllan. När pojkarna voro i fyllan och skulle gå upp på skullen, så kastade hon ner dem från stegen, och när de lågo, drog hon fällen av dem. En karl, som hette Ville, skrattade bara och sade, att han inte var rädd. Han var då i bagarstugan, och då kom hon och hade grå kjol och tröja. Hon var liten, när hon kom in, men så vart hon allt större, och karlen vart så rädd, att han strax kom in, och knappt kunde han ens tala. Ibland så hade hon päls på sig. (Korsholm, Östersolv) II s. 247: 317, 17.

16. Tomten ger sig till känna genom sin vandring, vilken kännetecknas genom ovanligt tunga steg, ja så tunga, att det knakar och brakar i alla fogningar. När han någon gång visar sig i en ria, liknar han en skägglös, barnslig gubbe, iklädd knäbyxor, röd jacka och med en röd mössa på huvudet. Så berätta de, som sett honom. Hans rörelser äro då lediga och ljudlösa, men när han icke visar sig är han mycket bullersam. (Korsholm, Kvevlax) II s. 215: 271, 4.

17. I min morfars hemgård hade de en tomte. De ha verkligen sett honom. Han hade grå knäbyxor, skörtröja, röd mössa på huvudet. Han bodde på vinden. Varje natt drog han en kista ut mot trappan, och varje morgon drogo de kistan in på vinden tillbaka. Till sist flyttade de kistan på fähusvinden, då flyttade tomten efter och började dra kistan där. (Korsholm, Smedsby) II s. 211: 263, 21.

18. Då farfar var i fyllan, då han kom hem, så gick tomten alltid så tungt på skullen, för då var han arg. Och det var så säkert tecken, att alltid då tomten gick tungt, skulle farfar vara i fyllan. Rådaren här var en liten grå stackog gubbe med knäbyxor. Pigorna lågo i en kammare, och gubben brukade komma in där och ställa sig mitt på golvet, fast dörren var lyktad, och sedan försvann han plötsligt. Detta hände flera gånger. (Korsholm, Kuni) II s. 247: 317, 18.

Stallet och djuren

19. På Söderudden i Vallgrund fanns hos Jacob Snygg (berättarens far) en tomte, som skötte om hästen. Gårdens folk såg honom ofta, han visade sig som en liten gubbe med röd toppmössa. Snygg bytte emellertid bort sin häst. Den nya föll inte tomten i smaken. Han visade sig mycket vred, "regerade" på stallskullen och kastade diverse föremål efter Snygg, när denna kom till stallet. (Korsholm, Södra Vallgrund) II s. 222: 282, 15.

20. Här i den här stugan skulle det ha hänt, att tomten en natt kom och knaprade på fönstret och ropade med grov röst, att Kajsa skull stiga upp, för hästen höll på och strypte sig, och då hon gick i stallet, var det som tomten sade. (Vörå, Maxmo) II s. 235: 302, 6.

21. Aftnarna och nätterna hörs tomten spinna på vinden. Inne i stugan stökar och bullrar han så, att folket ej får sova, river ned spisen, men murar upp den igen. I stallet flätar han manen på hästarna, drager hö från den ena hästen och giver åt den andra, så att denna blir fet och trind, medan den förra måste säljas för att ej svälta ihjäl. (Kronoby) II s. 219: 279, 9.

22. På Snickars gård i Norra Vallgrund säges en tomte fordom vistats. Han skötte om gårdens häst: ryktade den och gav den föda. Husbonden bytte emellertid bort den; och den nya gillade inte tomten. Han brydde sig aldrig om att giva den föda, men om husbonden råkade glömma sin skyldighet i detta avseende, "regulerade" (bullrade) tomten för att påminna honom härom. En gång glömde husbonden att till natten ställa in en mjölsäck, som han köpt. Sedan folket gått till vila, började tomten föra oljud på vinden. Husbonden kom då ihåg sin försummelse och bar in säcken. (Korsholm, Södra Vallgrund) II s. 222: 282, 16.

Arbete

23. En bonde i Övermark återvände sent en afton från kvarnen. När han trädde in på sin gård, såg han en liten person, som liknade en av hans gossar, komma med en vedbörda från lidret och gå framför honom åt stugan till. Bonden, som tyckte att det var besynnerligt, att hans gosse bar in ved, då alla andra i gården redan gått till vila, tilltalade vedbäraren, men denne gav ej något svar, utan ställde med sin börda kosan mot stallporten. Här sprang han blixtnabbt uppför stegen till skullen och det syntes liksom en eldkvast efter honom. "Ja så, he je tu!" sade bonden, syftande på tomten, som flere gånger visat sig i gården. (Närpes, Övermark) II s. 216: 276, 12.

24. Tomtgubben bar på huvudet en stickad mössa. Han var gift och hade hustru. När korna buro, brukade han väcka gårdens folk. En afton, då min sagesmans farföräldrar voro borta och barnen gått till sängs, kom tomten in i stugan för att städa. En av gossarna, som vaknat, reste sig ur sängen, men då blev tomtgubben vred och slungade en brandstake, som hade stått vid bordsändan, i sänggaveln. (Korsholm, Vallgrund) II s. 243: 315, 8.

25. Vid någon gammal stugas uppbyggande, arbetar gubben aftnar och nätter med, utan att jag eller någon annan kan märka vad han gör. En gång på en frierifärd såg jag i verkligheten själva tomten i manlig gestalt. Om det var gårdsgubben eller någon annan, vet jag ej, men vid sidan av en smedja, ett litet stycke borta från mangården, blev jag honom varse. På samma ställe tog han en afton hästen fast för mig mitt på vägen, utan att jag dock kunde se någonting. För att undgå faran, skyndade jag att leda hästen, och på så sätt slapp jag helskinnad ur striden. (Kronoby, Nedervetil) II s. 212: 263, 22.

26. En natt var tomtegubben på Hovmans i Korsnäs kyrkoby och rullade skjulan (mjölksträvan) fram och tillbaka på snickarbänken. Så att folket vaknade och trodde, att allt banden skulle lossna. Då husbonden vaknade och hörde det där, sade han, att de skulle stiga upp, och gå i nötset (fähuset) för att se, om kon hade kalvat. Och det var så som husbonden trodde. Se han visste, vad tomten menade. Stävan hade inte fel alls. (Korsnäs, Taklax) II s. 235: 301, 9.

27. På Bertils var en tomte, som brukade väcka på värdinnan, då korna skall bära. Han ropade bara in genom fönstret: "Ann!" och då visste hon vad det var fråga om. En natt såg man där, hur han satt och rökte vid spiseln, och det var en liten gubbe. (Vörå, Kaitsor) II 234: 301, 5.

28. Sällan låter tomten se sig. Någon gång har detta hänt, att han har då uppträtt i skepnaden av en granne samt visat en envis lust att vid möte i en farstu gå åt just samma sida som den mötande personen, så att denne först efter upprepade försök sluppet förbi. Visar sig tomten sällan, så låter han desto oftare höra av sig. Än spinner han på rockar på vinden, än bullrar och för han oljud på annat sätt, än kan han komma ned i boningsrummen och företaga sig varjehanda friheter, såsom att låsa upp dörrar, lyfta dessa av gångjärnen m.m. Stundom kan han av fientliga personer göras rent av fientlig mot gårdsfolket. (Kronoby) II s. 219: 279, 10.

29. I Framstu skötte tomten en natt en liten gosse. Gossen hade vaknat och börjat gråta, men modern vaknade inte. När modern sedan vaknade, satt tomten på spisen, dit han dragit vaggan, och satt nu och vaggade barnet. (Korsholm) II s. 219: 281, 1.

Nöjen

30. För långa tider sedan dog på Nystu en karl, som kallades Dal Erk. En natt skulle han ha sett, hur tomten kom och tog hans helgdagsknäbyxor med tofsar på, som han hade klätt av sig och lagt vid sängen. Tomten klädde byxorna på sig och såg så innerligen nöjd ut, då ha såg på de granna tofsarna, som dinglade längs benen. Till slut började han dansa i sin glädje. (Malax, Nyby) II s. 233: 300, 1.

31. Ett hemman i Härkmer heter Tjärholmen. För en åttio nittio år sedan [från 1917] brukade dit komma tomtegubbar ut ifrån fjärden och leka med barnen, då folket var borta. Ifall de inte fingo komma, blevo de förargade. (Kristinestad, Härkmeri) II s. 219: 280, 1.

32. På Finne Aderstu hade de lyckats få en ung tomte. Han var klädd i stövelskor. När han kom nerför trapporna, dansade han och var munter och glad. Aderstu mor, som dog för omkring tjugo år sedan, påstår, att hon säkert har sett honom. (Vörå, Maxmo) II s. 212: 267, 1.

Gåvor åt tomten

33. Hos Matuls i Pörtom fanns för ca 100 år sedan en tomte, som gjorde husbondefolket många tjänster. I synnerhet vårdade sig tomten om gårdens hästar. Dessa voro så välmående och skinnande, att i hela Pörtom ej fanns deras likar. Varje natt var tomten i stallet och pysslade om sina skyddslingar. Händes det någon gång, att husbonden kört någon av hästarna svettig, fick han nästan vara rädd att komma hem, ty tomten tålde ej, att hans skyddslingar ansträngdes för mycket. Vid ett sådant tillfälle kunde tomten passa på att slå husbonden en örfil, eller fick denne sig med skakelträet i ryggen. – Hästarnas man flätade tomten ofta till konstrika flätor. En morgon, när husbonden gick för att ge hästarna foder, fick han på skullen i höet tag på en levande varelse. Han stängde dörren och gick in efter ljus, för att se, vem som kunde gömma sig på skullen. Men ingen stod att finna. Det måste ha varit tomten, ehuru husbonden först trott, att han haft att göra med en gård-farihandlare. Sådana voro den tiden talrikt i rörelse och brukade ofta söka nattkvarter i gården. Sitt egentliga hem hade tomten på stuguvinden. Varje kväll ställde husbonden hit ett glas brännvin

och en smörgås. Stundom torade (bullra) tomten så våldsamt, att hela stugan skakade. Ställdes en spinnrock på vinden, hölls den i ständig rörelse av tomten, som var mycket begiven på att spinna. Gårdens ungdom, som sov på loftet, fick stundom besök av tomten. Han brukade då draga fällen av de sovande. Dessa rusade förargade upp och grälade på tomten, men det brydde han sig ej om, utan förnyade gärna sitt puts. (Närpes, Pörtom) II s. 223: 282, 20.

34. Gammelstu Isak på Kvimo skall ha en tomte som sköter om hästarna, men Isak sköter också om tomten. Han har en duktig karbas, och med den slår han i väggen, när han har något starkt, och ger åt tomten, för han tycker om sprit. (Vörå, Maxmo) II s. 223: 282, 18.

35. Näs-Greta i Sundom hade en tomtegubbe, som siktade mjöl åt henne i boden. Hon såg honom ibland, och då hon såg, att han hade slarviga yxor, lade hon fram ett bättre par åt honom. Han tog dem även, men från den dagen slutade han sikta. Då hon sedan åter såg honom, frågade hon, varför han slutat att sikta. "Jag nämns inte mjöla ner byxorna", svarade han. (Vasa, Sundom) II s. 232: 299, 4.

36. En tomtegubbe vistades alltid i häbbret i en gård, och var gång matmor kom till häbbret, stod han och siktade mjölet åt henne. Han var mycket trasig, och därför så tyckte matmor, att han skulle behöva nya kläder, och hon gjorde en hel omgång nya grå kläder och hängde dem ut i häbbret åt honom. Då lade de sig på lur, så de skulle få se, vad han skulle taga sig till, då han fick se de grå kläderna. Och då han kom fram då, så klädde han dem på sig och såg ned längs sig och tyckte, att nu hade han blivit en sådan karl då och sade: "Förr ha ja vyri en hundsiduns, men nu har a vali in herreduns" (eller förr har jag varit en siktargubbe, men nu blev jag en herregubbe). Sedan for han bort, så han aldrig kom tillbaka till det häbbret mer och sikta mjöl. Från den stunden blev de fattigare och fattigare i den där gården. (Malax, Petalax) II s. 232: 299, 2.

37. Min morfar berättade en gång om en händelse, som inträffade, då de på hösten skuro rågen. Var och en hade beslutit att skära var sin teg till kvällen. En gammal gumma, som även var med på arbetet, orkade inte med mera än halva tegen till kvällen. Hon satte sin skära under en skyl, men när hon på morgonen efter skulle fortsätta att arbeta, fann hon, att tegen var färdigt skuren och hennes skära i sista skylen på fältet. – Gumman kom glad hem och berättade, att hennes hustomte, "som alltid är så snäll och hjälper henne, också nu varit och skurit rågtegen färdig". Varje kväll brukade gumman sätta ut ett stort grötfat på trappan, och på morgonen var fatet tomt, då hade ju tomten varit och ätit upp gröten. – Då gumman dött, revs hennes koja ner, och flyttades till ett annat ställe i byn. På sista lasset, som kördes, satt tomten. När de körde förbi en ria, där man höll på att tröska, sade tomten allvarligt åt folket, som stod i ridörren: "Vi flyttar idag vi". Alla sågo nyfikna ut, när han, som körde inte yttrade något. Men till sist sade husbonden: "Det var bestämt gammel-Gretas hustomte!" (Vasa, Höstves) II s. 217: 276, 8.

38. En dräng, hade ätit upp julgröten och druckit ut brännvinet för tomten och lagt spillning i stället. Det sades, att tomten flyttade till granngården, där han bor på vinden. I den gården har folket stor nytta av honom, ty han spinner åt dem varje dag. Men om någon går upp på vinden för att se på honom, sätter han spinnrocken på sin plats, så att ingen kan se, att någon varit där och spunnit. Tomten själv försvinner också. Här måste folket också giva tomten julgröt och brännvin. Tomtar tycka i allmänhet om brännvin och julgröt. Den här tomten vistas väl på sin nuvarande plats, tills även här någon elak dräng kommer och gör honom illa, så att han måste flytta. Det säges, att i stugor som blivit flyttade, inga tomtar trivas. (Närpes, Pörtom) II s. 216: 276, 5.

Ordningens väktare

39. Jag har själv varken sett eller hört någon tomte, men min mamma brukar berätta om tomten i Martois. Då hon var barn, berättades det, att där bodde en man med sin hustru och flere barn. Då mannen var drucken, var han elak mot hustrun och barnen. När mannen kom drucken hem från staden, stod tomten i stugdörren och ropade till hustrun: "Maja, stig upp! Han kommer där i backen nu". Då var det för hustrun att ta barnen med sig och gå till någon hölada eller ut på åkern i något dike. (Korsholm, Veikars) II s. 235: 302, 10.

40. Då jag var barn, var jag med mina bröder nära Lill-Skäggis ria. Gamla bror, Hinrik, var där och eldade i rian, och elden slocknade. Då hörde vi barn, hur tomten sade därinne: "Hinrik, Hinrik, eldn ä slokin!" Och så måste Hinrik gå och elda igen. (Kristinestad, Härkmeri) II s. 235: 302, 1.

41. Johan Mickelsson Varg i Böle by i Korsholm berättar, att han som barn ofta såg en tomte i sitt föräldrahem. För det övriga gårdsfolket visade sig tomten däremot ej. Men gossen såg honom än springa över golvet i stugan, än mötte han honom på vinden eller i farstun. En gång, då modern och gossen befunno sig ensamma i stugan, såg den senare tomten springa från dörren fram till "förlåtansängen", där han klev upp. Gossen, som blivit skrämnd, bad modern gå till sängen och köra bort tomten. Modern, som ingenting sett, tog ett ljus och gick för att undersöka sängen, men kunde ej upptäcka något ovanligt. Följande natt utkrävde dock tomten hämnd, för att man velat driva bort honom. Han slog modern så hårt på benet, att blånader uppkommo efter vart finger, och hon kände sig skral i flere dagar. När sagesmannen fyllt femton år, såg han ej mera tomten. Först när han som äldre man rivit ned stallet, som skulle ombyggas, gav tomten sin närvaro till känna på ett våldsamt sätt. När det första stockvarvet till det nya stallet skulle läggas, kastade tomten flere gånger omkull alla arbetskarlar. Johan Varg begynte nu fundera på, huru han skull kunna blidka tomten. Efter en stund drog han sig till minnes, att man, för att få lycka med en ny byggnad, bör placera ett mynt på varje hörnsten. Han gjorde så, och nu fingo arbetskarlarna ostörda lägga icke blott första stockvarvet, utan även alla de följande. (Korsholm, Böle) II s. 244: 315, 9.
42. På en gård, där en tomte bodde, fanns det två hästar. Den ena var tomtens stora favorit: han ryktade den dagligen skinande blank och skötte om den på allt sätt den andra brydde han sig ej om. Varje afton, när husbonden givit hästarna foder, måste han dröja i stallet, tills de förtärt sina ransoner, ty avlägsnade han sig, passade tomten genast på att taga höet av den häst, han ej kunde tåla, och giva det åt favoriten. En höst kom en finsk dräng till gården. Han var mycket skrytsam, och, när han fick höra talas om tomten, sade han sig ej det minsta frukta denna. En afton, när han gick upp på skullen för att kasta ned hö åt hästarna, fick han i höet fatt i en liten man. Han drog fram den lilla, började göra narr av honom och ville slunga ned honom från skullen, men tomten kastade i stället ned drängen med sådan kraft, att denna så när hade brutit armar och ben av sig. (Närpes, Övermark) II s. 243: 315, 4.
43. En Vasberg skulle en gång ligga i rian för att vakta säden för tjuvar, men han vart utkastad, för rådarkn ville vakta själv. Han vart utkastad flere gånger och måste till slut gå hem. (Korsholm, Kvevlax) II s. 244: 315, 11.
44. Det hände sig en gång, att en främmande person, som en kväll kom körande till en gård, skulle upp på stallsvinden för att stjäla hö av husbonden. I detsamma rusade tomten på honom, och där uppstod en häftig strid. Till slut blev tomten den främmande övermäktig och kastade ned honom. (Närpes) II s. 228: 289, 3.
45. I Framstu bodde tomten. När de hade ställt till dans där och inte slutade upp med dansen, när klockan blev tolv på natten, började tomten vandra fram och tillbaka på vinden, så att det brakade i taket, och de voro rädda för att hela taket skulle komma ned. (Korsholm) II s. 247: 317, 20.
46. Ryss Lis hade en dag i en gård i Gammelbyn rasat emot alla, som trodde på tomtar och lövjeskor o.s.v. När hon hade lagt sig på kvällen i sin säng därhemma, kände hon huru hennes säng lyftes med fotändan högt ifrån golvet och fälldes därpå ned. Därefter lyftes huvudgården eller huvudändan upp på samma sätt och fälldes också i golvet. Någon människa såg hon ej och hörde ej heller till. Men sedan dess förnekar hon ej tomtarnas tillvaro. (Malax, Petalax) II s. 243: 315, 7.



Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Detta materialpaket har sammanställts 2019 av Johanna Björkholm, KulturÖsterbotten, inom Leaderprojekt Kulör – Kulturarv som levande österbottnisk resurs. Läs mera om projekt Kulör på www.kulturosterbotten.fi/kulor och ta del av våra övriga materialpaket.